

Autorka: Zuzana Pavlíčková

Deklaruje Slovenská republika záujem dosiahnuť skutočne inkluzívny vzdelávací systém?

*Ak sa štát obhajuje, že Rómov oddelil pre ich zdravotné znevýhodnenie,
vie garantovať inklúziu všetkým deťom?*

Inkluzívne vzdelávanie je založené na vnímaní vzdelania ako ľudského práva, ktorého uplatňovanie je základom sociálnej spravodlivosti. **Skutočne inkluzívny vzdelávací systém je otvorený pre všetky deti, podporuje ich v učení bez ohľadu na ich pôvod, schopnosti a požiadavky na vzdelávací proces.** Štát je povinný rešpektovať právo na inkluzívne vzdelanie a zdržať sa všetkých krokov, ktoré by mali za následok vylúčenie určitej skupiny detí zo vzdelávacieho systému alebo zhoršovali jej prístup ku kvalitnému vzdelaniu.

Na Slovensku sa o problémoch v oblasti inkluzívneho vzdelávania diskutuje dlhodobo. Jeden z hlavných nedostatkov je segregovanie rómskych detí, za ktoré ako diskriminačné konanie na základe etnického pôvodu voči Slovenskej republike vedie Európska komisia od roku 2015 konanie o porušení práva Európskej únie. O nič menej závažným problémom je zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania, vrátane dostupnosti podporných opatrení, pre deti so zdravotným postihnutím. Priamy záväzok štátov v oblasti inkluzívneho vzdelávania zakladá práve Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, v zmysle ktorého majú štáty zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali na rovnakom základe s ostatnými prístup k inkluzívnemu, kvalitnému a bezplatnému základnému a stredoškolskému vzdelaniu v spoločenstve, v ktorom žijú. Slovenská republika je jedným zo zmluvných štátov tohto dohovoru a aktívne sa podieľala na jeho tvorbe.

Či berie štát oba tieto problémy na rovnakú váhu je otázne a to napriek prebiehajúcim reformám a záväzkom zmeny konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov, prípravy modelu nárokovateľných podporných opatrení či reformy systému poradenstva prevencie.

Autorka: Zuzana Pavlíčková

Slovenská republika preukázateľne uznala oddelené vzdelávanie rómskych detí za ich diskrimináciu a segregáciu, a to napr. súdnymi rozhodnutiami (prípady Šarišské Michalany) alebo politickými záväzkami v oblasti desegregácie. To, že samotné inkluzívne vzdelávanie veľká skupina rómskych detí doposiaľ v praxi zaručené nemá a záväzok desegregácie sa javí mnohokrát ako prázdny sľub je nepopierateľné. Nemožno však tvrdiť ani to, že deti so zdravotným znevýhodnením sú na tom s prístupom k inkluzívnemu vzdelávaniu lepšie.

Oddelené vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením, napriek rozhodnutiam súdov v konkrétnych prípadoch o porušení princípu rovnakého zaobchádzania, ako segregácia vnímané nie je, pričom je mnohokrát obhajované osobitnými potrebami týchto detí.

Nejednotný je aj prístup vlády k tejto problematike. V roku 2021 Slovenská republika prijala Stratégiu inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní, ktorá ako svoj hlavný cieľ deklaruje inkluzívny vzdelávací systém, ktorý poskytuje vzdelávanie naozaj všetkým deťom, žiakom, študentom s rešpektovaním individuálnych osobitostí a rozmanitých výchovno-vzdelávacích potrieb každého dieťaťa, žiaka alebo študenta a umožňujúci naplniť ich potenciál na najvyššiu možnú mieru. Prípravu stratégie zastrešilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Strategické ciele hlavnej politiky štátu v oblasti inkluzívneho vzdelávania obsahujú aj inkluzívne vzdelávanie, desegregáciu vo výchove a vzdelávaní a debarierizáciu školského prostredia. Pri strategickom ciele č. 2 týkajúcom sa desegregácie je venovaná pozornosť prevencii a odbúravaniu segregácie rómskych detí, žiakov a študentov, ako aj riešeniu problému segregácie detí, žiakov a študentov so zdravotným a/alebo sociálnym znevýhodnením s cieľom ukončiť ich segregáciu zaistením triednej výučby v dostupných vzdelávacích inštitúciách.

Na druhej strane je dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch jednou z oblastí reforiem Plánu obnovy Slovenskej republiky. Plán obnovy je kľúčovým politickým dokumentom programujúcim reformy, ktoré majú Slovensku umožniť začať opäť dobiehať životnú úroveň priemeru EÚ. V čiastkových reformách identifikuje žiakov a žiačky so zdravotným znevýhodnením ako cieľovú skupinu a adresátov pripravovaných zmien. Reforma zameraná na podporu desegregácie škôl

Autorka: Zuzana Pavlíčková

však túto skupinu detí opomína a sústredí sa výlučne na rómske deti a deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. **Štát zjavne v tejto súvislosti deseregáciu školstva nevníma vo vzťahu k inkluzívnemu vzdelávaniu detí so zdravotným znevýhodnením.**

Jednoznačné vymedzenie oddeleného vzdelávania detí so zdravotným znevýhodnením ako segregácie, ktorej prevencia a eliminácia má byť obsahom desegregačných opatrení, neprináša ani Metodický materiál desegregácie škôl pre zriaďovateľov, riaditeľov a riaditeľky škôl „Spolu v jednej lavici“ pripravený na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v roku 2022, nadväzujúci na Stratégiu inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní a Plán obnovy Slovenskej republiky. Ten v časti segregácia v špeciálnom školstve odkazuje, že oddelené (segregované) vzdelávanie na základe zdravotného postihnutia predstavuje tolerovanú formu segregácie, ktorá je vyňatá zo zákazu segregácie, pretože „ešte stále prevláda presvedčenie, že kvalitné vzdelávanie pre deti s postihnutím sa dá dosiahnuť len v oddelených špecializovaných školských zariadeniach“.

Nie je potom prekvapením, že v súdnom spore vo veci segregácie rómskych žiakov (rozsudok Okresného súdu Prešov z decembra 2021, sp. zn. 15C/14/2016-557) sa štát ako jeden zo spolužalovaných subjektov obhajuje argumentom, že „žiadny zákon nepredpisuje, ako majú byť v škole rozmiestnené triedy, ani nezakazuje umiestnenie špeciálnych tried do inej budovy“. Triedy umiestnené v inej budove dotknutej školy nemali segregovať rómske deti, nakoľko „sú určené pre žiakov, ktorí spĺňajú predpoklady pre zaradenie do týchto tried z dôvodu ich zdravotného znevýhodnenia, a to bez ohľadu na ich etnickú príslušnosť“. Áno, v tomto zmysle môžeme súhlasiť, že na prvý pohľad samotná škola a štát nemali záujem oddeliť dotknuté deti od väčšiny na základe ich rómskeho pôvodu. To, že nadmernou diagnostikou mentálneho postihnutia práve u rómskych detí sa spôsobilo oddelenie tejto skupiny je ale skutočnosť. Čo je však na tejto argumentácii najviac zarážajúce je, že **štát nemá problém priznať, že oddelené triedy boli určené pre deti so zdravotným znevýhodnením.** Podľa štátu je teda oddelená výchova detí so zdravotným postihnutím, v tomto prípade nie len v oddelených triedach, ale aj v oddelenej budove, v poriadku.

Autorka: Zuzana Pavlíčková

Je nepochybné, že segregácia rómskych detí vo vzdelávaní je jedným z najpálčivejších problémov slovenského školstva a Slovenská republika musí odstrániť toto hrubé porušenie práva rómskych detí na rovný prístup ku kvalitnému vzdelaniu bez ohľadu na ich etnický pôvod alebo sociálny pôvod. **Štát by však mal priamy záväzok desegregovať jasne prijať aj vo vzťahu k vzdelávaniu detí so zdravotným znevýhodnením.** Všetky deti bez rozdielu majú predsa právo byť súčasťou väčšinovej spoločnosti. Súčasťou väčšinovej spoločnosti je dieťa nepochybne len vtedy, ak je mu umožnené vzdelávať sa v rámci väčšinového vzdelávacieho procesu.

